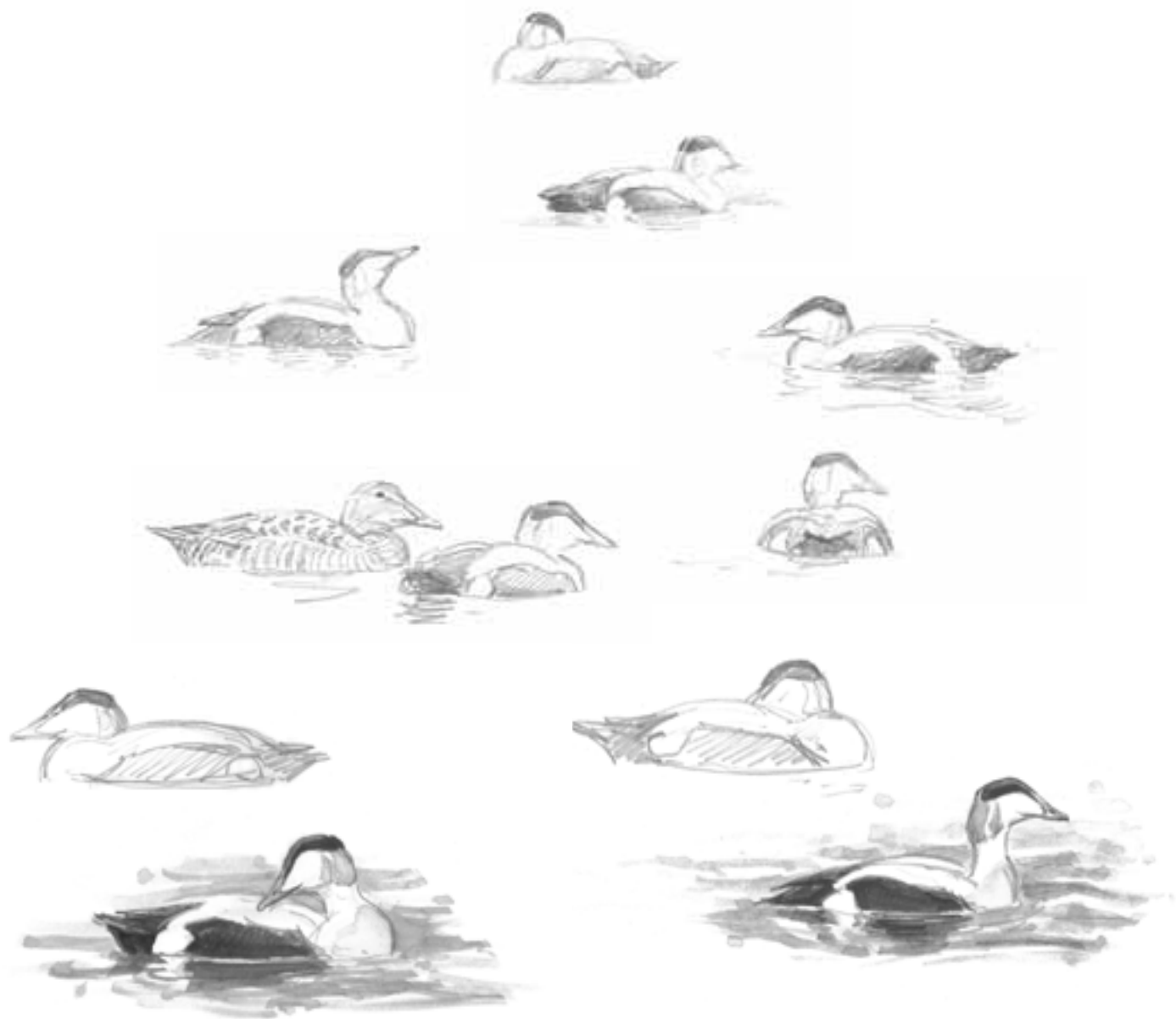

Hjejlen

Årgang 25 • Nr. 3
September 2007

Dansk Ornitologisk Forening – Nordvestjylland

HJEJLEN årgang 25 • nr. 3 • september 2007

MEDLEMSBLAD FOR DOF NORDVESTJYLLAND

Ansvarshavende redaktør: Carsten Krog Pedersen • Søndergade 22,
7741 Frøstrup • 9799 0905 • pirolen@mail.tele.dk

Layout, grafik: Jørgen Peter Kjeldsen, ornit.dk • jpk@ornit.dk

Tryk: A. Søe-Knudsen • lyn@langsom.dk

Tegninger for- & bagside: Jens Frimer Andersen • frufri@mail.dk

ISSN 0903-9694 Oplag dette nummer: 485 eks.

BESTYRELSE FOR DOF NORDVESTJYLLAND:

Per W. Buchwald (PWB) Nørresøvej 18, 8800 Viborg
Formand 8667 1638 • tromwald@post.tele.dk

Jan S. Kristensen (JK) Gyvelvænget 161, 7730 Hanstholm
Næstformand 9796 2456 • oz1iil@tdcadsl.dk

Ole Kristjansen (OK) Svinglen 66, 8800 Viborg
Kasserer 8667 3181 • oklab@post6.tele.dk

Ole Lilleør (OL) Baldersvej 19, 8800 Viborg
Sekretær 8662 8032 • lilleor@gmail.com

Thorkil Brandt (TB) Tindbæk Byvej 30, 8900 Randers
8750 8040 • thorkilbrandt@mail.dk

Robin Milner (RM) Wåleshøjen 3, 8800 Viborg
8667 5086 • robin.milner@sygeplejeskolen.com

Frits Rost (FR) Baldersvej 18, 8800 Viborg
8727 1011 • f.rost@mobilixnet.dk

Lars Mogensen (LM) Gl Viborgvej 13, 8830 Tjele
8665 3614 • nial8830@yahoo.dk

Henriette Tøttrup Madsen Savværksvej 14, 7870 Roslev
(HTM) 9759 7848 • henriemad@hotmail.com

KONTAKTPERSONER:

Revisor: Karsten Munch Andersen • Repræsentantskabsmedlemmer: PWB, OK. Suppleant: JK • Kontaktperson i DOFs hovedbestyrelse: Kurt Rasmussen • Ekskursioner: FR • Lokalrapport (FUGLE og DYR i Nordjylland): FR • Ungdomsudvalg: OK • Fugleregistrering: OL • Friluftsrådet + Grønt Råd: PWB, JK. Suppleant: OK • Fugleværnsfonden: Eyvind Lyngsie Jakobsen • Se desuden kontaktpersoner i kommunale grønne råd side 31.

INDHOLD

Leder	3	Måger	20
Nyt fra bestyrelsen	4	Kommende ture	22
En caretakers oplevelser	5	Kommende møder	23
Nationalpark Thy!!!.....	7	Postkort fra Holland	24
Nationalpark Thy???	11	Julehygge	26
Livet med fuglene	14	Meddelelser	28
Turreferat	19		

En ny spiller i dansk politik har også betydet en ny spiller i naturdebatten. Ny Alliance har med sin opdukken i dansk politik betydet, at der er kommet fokus på nye områder.

Ny Alliance har i **naturdebatten** spillet ud med en markant miljøpolitik, som står i skærende kontrast til højrefløjens naturpolitik i øvrigt. Med udspil som at 30% af Danmark skal være udyrket natur, er Ny Alliance næsten mere visionær end et venstrefløjsparti som SF. Endvidere foreslår Ny Alliance at det skal være forbudt at sprøjte, gøde og dræne i disse områder – en politik, som de burde kunne finde alliancepartnere til på venstrefløjen. Braklægningsstøtte skal omlægges til decideret naturstøtte og 20% af landbrugsstøtten anvendes til naturpleje. Synspunkter som kun sjældent får omtale i den bedste sendetid.

Disse **udtalelser og målsætninger** giver håb til den ellers forarmede natur i Danmark. Ganske vist har man sjældent hørt partiets tre stiftere engagere sig i naturpolitik, så partiets markante fokus på dette område må skyldes den politik-formulerings-proces, der har været i gang mellem græsrodderne. Det står så tilbage at se, hvordan de valgte politikere vil prioritere området i det praktiske arbejde på Christiansborg.

Jeg er personligt meget glad for at der er kommet fokus på **den levende natur** og ikke kun miljø som helhed og fysisk/kemiske målinger af forureningen. Det giver også håb, synes, jeg at der er fokus på **landbrugsstøtten**, og at denne skal omstruktureres og gerne i en fart.

Jeg vil med andre ord gerne byde Ny Alliance **velkommen** på den politiske scene og i særdeleshed velkommen i natur- og miljødebatten.

Næste skridt må være en diskussion af, hvad natur er, og hvad den skal være fremover - **uberørt eller plejet**. Denne diskussion har vi så småt taget hul på her i HJEJLEN, så sæt dig ned med bladet og få en underholdende og oplysende time til at gå med det.

Carsten Krog Pedersen

Af Thorkil Brandt,
bestyrelsen i DOF Nordvestjylland

Nyt fra bestyrelsen

Siden sidste nummer af HJEJLEN og dermed også siden sidste "nyt fra bestyrelsen" er der pga. sommerferien kun afholdt et enkelt bestyrelsesmøde. Der er dog alligevel lidt nyt at berette om.

Foreningens **nye vedtægter** har fået et klart ja ved urafstemningen blandt medlemmerne. Det indebærer bl.a. at vores lokalafdeling fremover hedder **DOF Nordvestjylland**, og vores hjemmeside har skiftet navn til www.dof-nordvestjylland.dk. Afdelingen er samtidig blevet lidt mindre – vi har mistet Kjellerup-egnen og Ulstrup-egnen. Strukturændringen indebærer endvidere, at medlemmerne fremover **frit kan vælge**, hvilken lokalafdeling, de vil tilhøre. Årsagen hertil er først og fremmest de nævnte randområdejusteringer. Og flere af vores 33 "tabte" medlemmer har faktisk benyttet sig af denne ret til fortsat at tilhøre vores lokalafdeling. Og på trods af de geografiske indskrænkninger har vi alt i alt haft en medlemsfremgang, så lokalafdelingen nu tæller **441 medlemmer**.

Den 29. juni blev Thy så udpeget som **landets første nationalpark**. Og af de områder i Danmark, der fortjener den status, må Thy med sine vidtstrakte og uspolerede klitheder og andre naturområder da også være et af de mest oplagte. Den brede opbakning omkring projektet i lokalområdet var stærkt medvirkende til, at netop Thy blev den første danske nationalpark.

Nationalparken omfatter hele området fra Hanstholm i nord til Agger Tange i syd. Som nationalparker følger senere Skjern Å, Mols Bjerger og formentlig også Vadehavet og Kongernes Nordsjælland. Desværre blev Lille Vildmose med den store uberørte højmose hængt af i opløbet. Læs mere om Nationalpark Thy i dette nummer af HJEJLEN og se evt. også Skov- og Naturstyrelsens nye hjemmeside om Danmarks nationalparker.

Fredningsudvalget modtager til stadighed en lang række afgørelser fra kommunerne. Langt de fleste er dog "harmløse" tilladelser, primært til ændringer i eksisterende byggeri o. lign. Der er ikke indkommet noget af større betydning for os siden sidst.

For at ruste os til tidens mange **strukturændringer** bliver der i november afholdt et DOF-seminar ved Kolding. Fra vores side deltager Henriette Tøttrup Madsen og Per Buchwald.

Vi er endvidere blevet indbudt til det årlige **møde med Fussingø Skovdistrikt**. Flere skovområder i Viborg kommune hører under Fussingø.

Mht. til layouter af HJEJLEN er der nu heldigvis flere bolde i spil, og vi forventer snart at have en løsning på de opståede problemer.

Årets julemøde er fastsat til fredag den 30. november – på Sønder Mølle ved Viborg. Se omtale side 26.

Da redaktøren vil være ude at rejse sidst på året, skal **stof til næste nummer af HJEJLEN (2007/4) sendes til undertegnede** – min adresse og mailadresse kan ses i kolofonen på omslaget. Efter nytår tager Carsten over igen. □

2007/3

Af Henriette Tøttrup Madsen

Take care!

Caretaker-projektet blev lanceret i 2003. Det går ud på at overvåge, beskytte og formidle de 200 vigtigste fuglelokaliteter for yngle- og rastefugle i hele Danmark.

Jeg har været så heldig at være med i projektet fra starten, hvor vi holdt det første møde på Mandø og blev introduceret til projektet. Det lød meget ambitiøst, især at det skulle strække sig over de næste fem år, der skulle være seminarer, kurser, og der skulle oprettes optællingsgrupper for de 200 lokaliteter. Jeg kan kun sige, det er lykkedes rigtig godt. Det skyldes ikke mindst et stort arbejde fra Fuglenes Hus med Thomas Vikstrøm i spidsen.

En stor del af projektet er også formidlingsdelen, hvor lokalitetshjemmesiderne er rigtig gode. De kan jo bruges frit af alle med fugleinteresse og i undervisningsøjemed. Det er en god måde at lære nye steder at kende, som kan være målet for en fugletur.

De første år var jeg til knyttet **Almindingen på Bornholm**, og som en af de største skove i Danmark var det noget af en mundfuld, der kunne virke helt uoverskuelig. Men skoven blev imidlertid delt op i fire områder med hver sin gruppe, som selv tilrettelagde tællingerne. Nogle af de arter vi skulle overvåge var Rørhøg, Trane, Rød Glente, Sortspætte, Rødrygget Tornskade, Perleugle og Natravn. Derfor blev der taget hensyn til, hvornår det

Per Bomholt giver gode råd om at finde ynglende rovfugle i Almindingen.

Caretakere for hele Almindingen er ude og lede efter rovfuglereder. På billedet opdager vi en musvågerede i toppen af en lærk. Fotograf: Henriette T. Madsen

HJEJLEN

er bedst at registrere de forskellige arter, men selvfølgelig giver de planlagte ture også andre sjove fugleoplevelser, bl.a. Hvid Stork på en mark og Havørne i Ølene.

Det, der er rigtig godt ved dette projekt, er, at det appellerer til alle med interesse for fugle, erfarne som nybegyndere. Det er altid rart at tilhøre en gruppe med fælles interesse. Derfor er det et meget socialt projekt, hvor der skabes nye kontakter, både lokalt og på tværs af landsdele. Man kan bruge hinanden som sparringspartnere til at lære mere.

Der bliver arrangeret møder, foredrag, kurser, seminarer og fælles tællinger.

Jeg har været med til flere lærerige seminarer, hvor vi får status på projektet og der f.eks. gives gode råd om optællingsmetoder, og hvor andre *caretakere* har holdt foredrag om deres område, og hvilke erfaringer de har gjort. Jeg har også været med til optælling af **Ørkenen på Anholt**, hvor det primære mål var at finde ynglende Markpibere. Det var sjovt og lærerigt at være med til, selvom det var den første sommerdag den 28. maj 2005, og vi blev stegt

levende i ørkenen. Desværre var der kun ét sikkert par Markpibere, men vi fik flere bonusfugle på øen i form af Flodsanger, Pirolo og Hedehøg.

Nu er jeg imidlertid flyttet fra min første *caretaker*-lokalitet til den anden ende af landet. Der gik ikke lang tid, før Thomas Vikstrøm fik mig indlemmet i en ny gruppe for **Hjarbæk Fjord**. Det kan jeg kun sige, jeg er rigtig glad for. Når man flytter til et nyt område, man ikke kender, er det en rigtig god måde at møde nye fuglekiggere på og lære et nyt område at kende. Vores tællinger er planlagt et år frem, der er ingen forpligtelser. De der kan, møder op.

Jeg kan kun opfordre alle, der synes det er dejligt at se på fugle, til at melde sig til projektet. Her kan man opleve at være en del af det fællesskab, som en forening som DOF handler om.

Thomas Vikstrøm kan kontaktes på thomas.vikstroem@dof.dk.

Desuden kan man læse meget mere om projektet på www.dof.dk, under projekter.

På *caretaker*-projektets hjemmeside er der, blandt mange andre ting, søgning på lokalitetssiderne. □

*Undertegnede med David Boertmann og Stinne Aastrup på en meget kold og blæsende vinterdag ved Hjarbæk Fjord.
Fotograf: Thomas Buus Nielsen.*

Se invitationen til det årlige *Caretaker*-arrangement i Nordvestjylland side 23.
Alle er velkomne!

Af Carsten Krog Pedersen,
DOFs repræsentant i styregruppen for Pilotprojekt Nationalpark Thy

Nationalpark Thy

De næste måneder vil der fra miljøministeriet komme et forslag omhandlende formål, afgrænsning og overordnede målsætninger for Nationalpark Thy. Dette forslag vil komme i **høring i fire måneder**, hvor man kan komme med kommentarer til forslaget. Herefter kommer den endelige bekendtgørelse, og nationalparken skydes i gang ved, at miljøministeren udpeger **nationalparkbestyrelsen** og formanden. Bestyrelsen består af 6-12 medlemmer fra stat og kommune, DN, Friluftsrådet, VisitDenmark, landboforeninger m.fl. Et **nationalparkråd** udpeges herefter af bestyrelsen, og rådet får også plads i bestyrelsen med 1-2 medlemmer.

Bestyrelsen nedsætter et **sekretariat**, som står for den daglige drift, samt udarbejder en plan for etablering og udvikling af nationalparken. Bestyrelsen bliver altså et vigtigt element i, hvordan nationalparken fremover forvaltes.

Ifølge **IUCN-kriterierne** er Kategori II – nationalpark – et beskyttet område, der forvaltes med henblik på dels beskyttelse af økosystemer og dels naturoplevelse og friluftsliv (turisme). Nationalparker skal indeholde repræsentative udvalg af landskaber og økosystemer for det pågældende lands natur (dette indebærer, at de skal have

den størrelse, der kræves for selv bærende økosystemer), de skal være åbne for besøgende, og der må ikke ske udnyttelse af ressourcerne i modstrid med bevarelsesformålet (hvilket oftest udelukker jordbrugsmæssig drift og jagt udover den, der evt. udøves af traditionelle beboere). Arealerne skal typisk være offentligt ejede, og forvaltningen skal foretages af det pågældende lands højeste, kompetente myndighed og med et lovmæssigt grundlag, der giver sikkerhed for langsigtet bevarelse.

I øjeblikket er der **stor debat** i alle medier (også i HJEJLEN) omkring hvorledes en dansk nationalpark bør se ud. En debat som er sund og rimelig. Mange mener, at forslaget til nationalparker er for svagt. Men hvad er det, der gør forslaget svagt?

En lang række mennesker har deltaget med deres viden og holdning, mens undersøgelsesprojektet stod på. Det har gjort, at mange menneskers holdninger skulle imødekommes, for det var et krav fra starten (fra statens side), at der var enighed. Opgaven var så at finde denne enighed, hvis vi ville opnå det privilegium at få en nationalpark.

I Thy var der stort set fra starten

enighed om, at vi ville prøve at få en nationalpark. Men enighed krævede vilje til at bøje af fra alle sider. Derfor blev forslaget et **kompromis**, for valget stod mellem det eller ingenting.

Det betød også at IUCN's kriterier ikke blev væsentligt debatteret i styregruppen, da det ville være meget hård kost for nogle.

Men nu har vi nationalparken, og nu skal det langvarige slag stå for naturen. Det skal dog lige påpeges, at **formålet med nationalparken** er at skabe større sammenhængende naturområder, hvor der er plads til fri bevægelighed for naturen. At der så er andre ting, der følger med, og erhvervsinteresser, der gerne vil drage fordel af dette, er for mig en selvfølge. Der har dog været stor fokus på, at det var vigtigt at nationalparken ikke blev "hul", altså at indholdet i parken var rigtig og bemærkelsesværdigt natur. For ellers udhules idéen med en nationalpark også for erhvervsinteresser. Hvad ville Legoland være uden klodser? Hvis ikke nationalparkbegrebet i Danmark skal blive hult, bliver det svært på lang sigt at se bort fra IUCN's kriterier.

Der er debat om **måden at pleje landskabet** på, for heder skal plejes. Allerede her er der et stort dilemma, for hvor meget pleje kan man tillade sig at bedrive i en nationalpark. Så lidt som muligt, men indtil der bliver naturlige store græssere nok (i Thys tilfælde krondyr – og jeg skriver med vilje ikke *kronvildt!*), så skal heden plejes. Andre steder gøres forsøg med urokser og vildheste. Men holdningen i styregruppen i Thy var, at man var imod udsætning af store dyr og hellere ville bruge kulturdyr (kvæg) til afgræs-

ning af området. Men hvad der ellers ville indvandre af sig selv af nulevende dyr var selvfølgelig velkomne.

Dette giver dog i sidste ende mange **uløste spørgsmål**, for formålet med en nationalpark var jo netop at skabe så store sammenhængende områder i dansk natur, at der også blev plads til større dyr. Krondyr gør det ikke alene. Og da skovene og engene i området gerne skulle blive vådere, til fordel for mange dyr, er elgen nok eneste mulighed som naturlig plejer af disse områder.

Store græssere er altså vigtige for naturen, og flere forskellige slags som græsser på forskellig vis og i forskellige biotoper ville afgjort være en fordel. Muligheden for at de dukker op er nok meget lille, hvis ikke de får hjælp, og indtil den mulighed foreligger, må vi nøjes med de næstbedste løsninger, som slåning, afbrænding og kvæg!

Bæver ville også være en oplagt mulighed for at skabe **vild natur**, med våde skove og væltede træer. Letland er et skoleeksempel på hvordan dansk natur kunne se ud. Her har de det hele, sommerfugle, biller, store græssere, bævere og rovdyr.

Jeg tror på, at som nationalparken udvikler sig, vil der blive større forståelse også fra landmænd for, at naturen inden for nationalparkens grænser *skal* være anderledes end udenfor. Derfor tror jeg også, at **frivillighed** er et godt redskab for på sigt at få en nationalpark, som lever op til internationale standarder. Noget som der også i styregruppen blev diskuteret og sat mål for ud i fremtiden.

Men **en rigtig nationalpark** som kan hvile i sig selv tror jeg desværre har

2007/3

lange udsigter – måske 50 år! Men jeg håber på, at den med tiden kommer, hvis vi alle gør en indsats og presser tingene i den rigtige retning. For den kommer ikke af sig selv.

Danmark er jo et landbrugsland endnu og tankerne fra dengang, ting skulle vindes indad, præger stadig **tankegangen** helt ind i hjertet af dansk naturforvaltning.

Ord som *natur*nær skov*drift* behøver vel ikke yderligere kommentarer eller *kron*vildt for den sags skyld.

At lade naturen **passé sig selv** betyder jo også, at vi vil acceptere at tingene er ude af vi menneskers kontrol, og måske ender det hele så med at blive noget andet end det, vi ville beskytte – og hvad skal der så ske?

I øvrigt kan det jo være, at det alligevel ender med at blive noget andet natur, end det vi ville beskytte. Hvis klimaforandringerne fortsætter med samme tempo, så ændrer vegetationen sig og dermed også dyrelivet – og hvad skal der så ske!?

Mulighederne i fremtiden er mange, og jo større arbejde vi gør, jo mere natur får vi forhåbentlig, men den kommer ikke af sig selv. De næste mange år skal der arbejdes hårdt for at vinde sejren for den **uberørte natur**.

Endnu en gang: for nationalparkbegrebets overlevelse i Danmark er det vigtigt, at vi får nationalparker, som der er **international respekt** omkring. Det betyder med andre ord, at det bliver meget svært at se bort fra internationalt opstillede kriterier for nationalparker. □

Mere information på www.nationalparkthy.dk.

Kronhjorte trives i dag fint i Thy, efter at mennesker (gen)udsatte dem her. Næppe mange tænker på, at de ikke er kommet af sig selv, og få ville undvære dem. Hvad med bæver, elg eller andre store græssere? Fotos © Guinnog (krondyr), C. Schultz (elg) & P.H. Olsen (bæver), alle fra Wikimedia Commons Public Domain.

Hvad skal Nationalparken bruges til? Bærplukning, biavl, jagt, svampesamling, ridning, fåregræsning – og/eller fuglekiggeri? Læs indlæggene og dan din mening!
Fotos © Mie Buus, Pia Buus & J.P. Kjeldsen, ornit.dk

Af Karsten Thomsen,
biolog og medlem af natur-
og miljøforeningen Nepenthes

Skal Thy have en rigtig nationalpark?

Danmarks første nationalpark ligger i Himmerland og hedder Rebild Bakker. I 1911 blev den etableret af dansk-amerikanere, der ville bevare et landskab typisk for egne, de var udvandret fra.

Verdens største nationalpark er også dansk. Den er på 1 million kvadratkilometer (dvs. 100 mio. hektar!). Men den består overvejende af gold nordøst-grønlandsk indlandsis og har nok ikke flere græsstrå end de 70 hektar nationalpark i Rebild Bakker.

Hvorfor kender ingen disse nationalparker? Fordi vi har blot lavet en form for kulisser uden et indhold af natur-elementer, som forbindes med nationalparkbegrebet.

I Thy kan det gå anderledes, for her er virkelig selvudviklet natur, bortset fra nåletræsplantagerne, der skulle dæmpe de vilde og dynamiske klitter. Imidlertid er der i dette projekt som i andre danske pilotprojekter hidtil ikke

Naturorganisationen Nepenthes har markeret sig i debatten om nationalparker i Danmark, bl.a. med ønsker om udsætning af store græssere. I dette indlæg gør Karsten Thomsen, forfatter til flere bøger om tropeskove og dansk urskovsnatur, rede for foreningens synspunkter specifikt vedrørende nationalparken i Thy.

I miljømagasinet på DR-P1 uddybede han for nylig nogle af disse synspunkter. Programmet kan stadig høres via hjemmesiden:

www.dr.dk/p1/miljoemagasinet/

planlagt med at lave egentlig nationalpark efter internationale begreber. IUCN definerer i sin Kategori II dette som områder, hvor natur er i højsædet, og der ikke sker dyrkning, jagt eller indsamling, heller ikke med driftsformer, der skal fungere som pleje. Sådanne har man andre beskyttelseskategorier (Kategori III-VI) og betegnelser for. I Thy er der ideer om at lave skovdrift med plukhugst, store fårehold i løsdrift, og bistader på klithederne. Det betyder, at man får et område i Kategori V, et beskyttet landskab med særlige driftsformer. Det kan oversættes til "naturpark", men ikke "nationalpark".

Det er dejligt med egekævlere, træflis, lammesteg, krondyr og lynghoning, men disse produkter gør indhug i det naturindhold, vi ellers kan få i området ved helt at afstå fra produktions-tanken.

Steffen Brøgger-Jensen har påvist, at antallet af fugle pr. areal er 2,7 gange større i urørte blandskove sammenlignet med tilsvarende skove, hvorfra der udtages træ. Insektmængden giver bl.a. seks gange flere spætter pr. areal i urørt skov, ligesom antallet af fuglearter i det hele taget er større. Trods dette blev jeg for år tilbage forklaret af en fremtrædende DOF-repræsentant: "vi involverer os ikke så meget i skovpolitik, for vi synes ikke, der er så meget fugle i det" ...!

Et bistade kan samle den mængde honning, som ville kunne ernære over 100 naturlige humlebi-kolonier, og én familie af honningbier kan på et år æde lige så meget pollen som 13.000 humlebidronninger. Mange af de omkring 246 arter af vilde bier i Danmark er højt specialiserede på særlige plantearter, og ingen ved endnu, hvad langtidseffekten er, hvis disse bier bliver tæppebombet af unfair konkurrence fra honningbistader. Frøsætningen hos specialiserede blomster kan blive forringet. Honning på hylden, men færre Hvepsevåger, vilde bier og sære blomster i naturen.

I Holland har man årtiers erfaring med at lade græssende kronhjorte, kvæg og heste indgå som et element i naturtyperne i stedet for at lade husdyr sommergræsse intensivt. Der fodres ikke, så der er færre dyr pr. areal end ved husdyrhold. Derfor er afbidningen mindre om sommeren, men den foregår til gengæld året igennem. En effekt er, at vegetationens struktur bliver meget mere sammensat, så der skabes en mosaik af mikrohabitater med stauder, nedbidte urter, bar jord, buske og træer i mange størrelser.

Dette gavner f.eks. dagsommerfugle, så man har kunnet påvise 137 af samtlige 149 nordvesteuropæiske arter i sådan en vegetation. Forekomsten af kokasser året igennem påvirker mængden af store gødningsbiller dramatisk, så der er kæmpebestande både forår og efterår, på tidspunkter, hvor der ved ensidig sommergræsning næsten ingen store biller er. Det mangedobler antallet af flagermus. Da en medarbejder ved Naturhistorisk Museum i Århus blev forelagt disse insektdata, udbrød han: "Nu forstår jeg, hvorfor Kirkeuglen er gået tilbage!" Man kunne sige noget helt tilsvarende om flotte fuglearter som Tornskader, Ellekrager og Hærfugle.

Når man afstår fra jagt, bliver der både flere dyr i landskabet, og der bliver flere kadavere. I det knap 6.000 hektar store fuglereservat Oostvaardersplassen dør der hvert år flere hundrede af de ca. 1.200 kronstyr, 800 vildheste og 600 stykker vildkvæg. Skønt området ligger midt i Europas mest tætbefolkede egne, har ådslerne bidraget til, at Havørn yngler for første gang i mange år, en Munkegrib slog sig ned på rede (indtil den blev ramt af et tog), og man har registreret 15 arter af ådselsbiller, der er nye for Holland.

Ornitologer har stor ærbødighed for den vilde natur, men tror ofte samtidigt, at mange af vores spændende fuglearter kun kan forekomme, når vi har hundredevis af hektarer med kulturskabte enge. Ideen er, at f.eks. Engsnarren er helt afhængig af de tørbundede kulturenge med traditionel drift, og at Kobbersneppen skal have snesevis af kvadratkilometer vådeng med sen sommergræsning, og ikke en busk i sigte.

Birdlife-Holland bragte for år tilbage

en artikel om deres succes med at samarbejde med landbruget om tilskud til naturvenlig drift bl.a. for at gavne Engsnarren. Solstrålen var, at Engsnarren var gået frem i Holland. Folk fra miljøministeriet påpegede, at halvdelen af Engsnarrerne faktisk forekom i de flodenge uden for landbrugsområder, hvor der var helårskvæg og -heste sat på uden tilskudsfodring (kaldet "naturlig græsning"). Birdlife afviste dette som uvigtigt, da de mente, at naturområderne var under tilgroning, og at Engsnarren derfor snart ville forsvinde derfra igen. Men områderne groede *ikke* til. Buskenes fremmarch gik i stå, efterhånden som dyrene afbed de åbne partier hårdere på grund af den indskrænkede plads.

Kobbersneppen yngler i Oostvaardersplassen, hvor der aldrig har været kulturdrift, men alene afgræsning fra tusinder af vilde selvforvaltede kron-dyr, kreaturer og krikker, og titusinder af især Grågæs. Jordbunden er imidlertid meget leret og uegnet for en del vadefugle, såsom Vibe. Til gengæld er området blevet kildeområde for en række fuglearter, som ellers for en stor del har været fraværende i Nordeuropa – Skestorken, og hele syv hejrearter: Sølvhejre, Purpurhejre, Dværghejre, Nathejre, Kohejre, Fiskehejre og Rørdrum.

På min fødeø Als blev jeg fuglekigger i en lille lokal forening i 1970erne, og

redaktør på medlemsbladet, der var opkaldt efter en fugleart, der etablerede sig som ny dansk ynglefugl i et rørskovsområde omkring Mjang Dam. Det var "Panurus", Skægmejseren. Først 25 år efter gik det op for mig, at de danske Skægmejser ligesom vore Skestorker skyldes overskud fra naturområdet Oostvaardersplassen.

Når vi lader naturområder beholde alle deres føderessourcer - træernes ved, blomsternes pollen og nektar, dyrenes kroppe, og al afføring fra græssende dyr - får vi en produktion vi ikke forbruger, men oplever - i form af større og mere artsrige bestande af både insekter, planter, fugle og andre skabninger. Og vi får områder, der lever op til ordet nationalpark. Produktion såsom jagt, hugst og honningproduktion kan man så udvikle i områder, der støder op til nationalparken. Hele zoneområdet kan ende med at få hederstempleet "Biosfærereservat".

Min klare opfordring til alle natur-elskende thyboer er derfor: Gå ikke efter den nemme løsning, hvor "naturen er der allerede, vi mangler bare nationalparkskiltet". Vi sætter derved en lav standard for fremtidens naturperler i Danmark. Næh, der skal ny-tænkes, så produktion og høst kun foregår i omliggende zoner, til fordel for natur og naturoplevelser i højsædet. Dét er en rigtig nationalpark.

Nepenthes er Danmarks yngste naturforening og ihærdig fortæller for stor, vild natur og for at genindføre vigtige nøglearter i naturområder. Foreningen er åben for alle, der er interesseret i at kende vores ideer om natur og bæredygtighed, og gerne tale for dem, ikke mindst i udviklingen af danske nationalparker. Indmeldelse kan ske på www.nepenthes.dk. Forfatteren kan kontaktes på e-mail kt@nepenthes.dk.

Af Elisabeth Sørensen

Fuglene i mit liv, anden del

Her er anden og sidste del af beretningen om Elisabeth Sørensens liv med fugle. Første afsnit kan læses i HJEJLEN 2007/2.

Den 12/6-1992 kørte vi til Skagen for at få Karmindompappen at se. Vi boede på Poul Egs Camping, og næste morgen stod vi op kl. 3:30 og gik ud mod Nordstrand, og der sad den, **Karmindompappen**, i toppen af en busk, så rød og flot og sang "Pleased to meet you", og jeg skal love for vi også var glade for at se den.

I 1994 var vi med DOF på Øland. Vi kørte fra Viborg i bus kl. 17, og kl. 4 næste morgen kørte vi over broen til Øland. Det første vi så var en flot elgko, og så kørte vi ellers til et godt fuglested og begyndte at kigge fugle, allerede det første sted så jeg 49 forskellige fugle. Vi kiggede fugle hele dagen, og ind imellem spiste vi vores medbragte mad. Vejret var lidt koldt, men ellers fint, så det var dejligt. Kl. 18 nåede vi vandrehjemmet, hvor vi skulle bo og fik aftensmad. Lederne sagde at hvis nogen ville med ud og høre Engsnarre, så gik de ud kl. 21:30. Jeg stillede vækkeuret og lagde mig på den øverste køjeseng, for jeg skulle jo med, skulle opleve så meget som muligt. Men da vækkeuret ringede, fandt jeg ud af, at jeg ingen steder skulle, jeg kan ikke mindes, jeg har været så stiv og

øm i min krop, jeg kunne næsten ikke kravle ned fra køjen. Så det var bare med at komme af tøjet og i seng, og næste morgen kl. 5 var jeg klar til at gå i engen og skoven og fik også hørt **Engsnarre** mange gange, og fik hørt og set **Høgesanger** rigtig godt, det havde jeg ønsket mig i mange år, siden jeg læste at den var ved Stignæsværket, hvor vores søn arbejdede på det tidspunkt, der yngler kun så få par i Danmark, at de kan tælles på en hånd (og vist ikke længere!)

Fem nye fugle fik jeg på turen, men der blev jo også set nogle, som jeg ikke så.

Da vi kom hjem fra Øland fik vi lige en god nats søvn, og kørte så til Skagen, hvor vi lejede en hytte på Poul Egs Camping. Min svigerinde Inger var med, og Inga som var på besøg hos sin moster flyttede over til os et par dage, så vi kunne gå tidligt ud og se fugle om morgenen. En aften fik vi kaffe hos Ingas moster, og da vi gik derfra, kørte vi ud til Nordstrand, for at høre efter **Plettet Rørvagtel**. Jeg havde taget min brillesnor af, fordi jeg syntes jeg skulle være lidt pæn, men jeg var blevet så vant til at have den på, at jeg bare tog

brillerne af og satte kikkerten for øjnene, da jeg skulle se efter en fugl. Det var jo næsten helt mørkt, men heldigvis havde vi Inger med, så der var en der ikke var helt opslugt af fugle. Så hun samlede brillerne op, hun kunne da godt nok ikke forstå, at jeg kunne blive så ivrig, at jeg var ligeglad med brillerne.

I 1996 var vi med DOF i Østrig, men vi så ingen bjerge, kun kom vi lige over en bjergkæde, for det var lavlandet, der havde vor interesse, og det var et overflødighedshorn af fugle.

Vi gik en lang tur, som tog hele dagen, og vi så **Stylteløber**, **Hærfugl**, **Mellemflagspætte**, **Sølvhejre**, **Purpurhejre**, **Sydlig Blåhals**, **Turteldue** og **Biædere**, som yngede i huller i en sandgrav, ja jeg kan blive ved, 16 nye fugle. Den mest spændende, og den jeg mest havde ønsket mig at se på turen, var **Stortrappe**, og vi fandt også en flok på en mark, hvor vi kunne se dem fint i teleskopet.

Vi så mængder af **Storke**. I et reservat, vi besøgte, var der 60 storkepar der yngede, og vi så et træ, hvor der var syv storkereder i. Til at begynde med sagde vi "nej, se der er en stork", til sidst sagde vi "nåh, det er bare en stork". Så selv om vi var ved at blive ædt op af myg, var det en dejlig oplevelse. Vi boede med udsigt over en sø, om aftenen var der sang af cikader uden for, og **Sydlig Nattergal** sang ved hotellet. Vi købte et nyt teleskop inden vi rejste derved, så det havde vi megen glæde af, nu var det pludselig de andre, der gerne ville kigge i vores teleskop, mens jeg før skulle låne de andres, når jeg rigtig skulle se noget.

En dag vi havde været i Trans og be-

søge vores datter og svigersøn, kørte vi som så ofte før ned over Thorsminde. Det var et kraftigt blæsevejr. Pludselig så vi en fugl på engen, som vi ikke lige kunne se, hvad var. Da vi fik holdt, så vi at det var en **Lomvie**. Den flaksede rundt som om den ikke kunne flyve. Vi gik ned for at se, om den var kommet til skade, og kunne godt komme hen til den, men den baskede jo og huggede om sig med sit lange sylespidse næb. Den var ikke let at komme til, vi skulle jo også passe på ikke at gøre den skade. Den så ikke ud til at fejle noget, og så kom jeg i tanker om, at jeg vist havde læst, at det var svært for en Lomvie at lette fra jorden, den skal helst op på en sten, eller kaste sig ud fra klippehøden. Jeg tog så mit tørklæde af og kastede det over den, og straks sad den ganske stille, og jeg kunne løfte den op uden den gjorde modstand. Vi kørte så hen til nærmeste sted, hvor vi kunne køre op på diget, bølgerne skyllede helt op mod klitten. Jeg sagde til Herman, at den da ville blive skyllet i land igen, men vi måtte jo prøve at sætte den ud. Jeg satte den ned på sandet og fjernede tørklædet, og så skyllede der lidt vand op under den. Så snart den mærkede det, fik den travlt med at komme ud ad. Der kom en stor bølge, som helt overskyllede den, men da den trak sig tilbage, var Lomvien uden for bølgen. Hver gang der kom en bølge fulgte den med længere ud, så vi behøvede ikke længere at være bekymrede for den. Jeg sendte historien ind til Ude og Hjemme og fik en kikkert i præmie for den.

En gang vi var på ferie, var vi inde at se kirken i Todbjerg. Jeg mente at kunne høre en **Huldue**, men kunne

ikke få øje på den. Vi lånte nøglen til kirken af præsten, og jeg tænkte, at det kunne da være han var fuglekyndig, så da jeg afleverede nøglen, spurgte jeg, om han vidste om der var Hulduer her. Men præsten svarede, at det eneste, han vidste, var, at de dumme duer åd alle hans ærter.

Jeg vil ikke sige vi er *hitjægere*, men da Herman den 22. december 1999 læste i avisen, at der var Sneugle ved Hanstholm, og havde været der en uges tid, kriblede det alligevel. Dagen efter ringede vi til fuglelinien, og ugle var der stadig. Jeg var rimelig færdig til jul, og så kørte vi til Hanstholm for at se den. Vi snakkede også med nogen, der havde set den samme dag, og vi sad ude i en klit nogle timer, i nærheden af hvor den var set. Vi havde jo godt med tøj på og kaffe med, så vi led ingen nød, det var også utrolig mildt vejr for årstiden, så det var dejligt at sidde der, men Sneuglen så vi altså ikke.

Den 1/1-2000, da vi havde konstateret, at der alligevel ikke var sket noget med computeren, kørte vi op og besøgte nogle venner. Vi blev enige om at køre til Hanstholm dagen efter, for vi havde hørt at Sneuglen stadig var der, og at der endda var to. Vi fik en rigtig dejlig tur ud af det, gik en god tur i klitterne og sad i læ oppe ved fyret og drak vores kaffe, men Sneuglen så vi ikke.

16. januar var det fint vejr, så da vi sad og drak morgenkaffe, blev vi enige om at køre en tur i Vejlerne. Der var mange folk deroppe, og vi talte bl.a. med nogen, vi havde mødt i Hanstholm. De fortalte, at Sneuglen stadig var der, og nu var der jo ikke så langt, når vi var i Vejlerne, så vi besluttede at prøve endnu engang. Vi kørte op omkring Hanstholm og ned mod Klitmøller, og da vi kom til det gule hus, holdt der en hel række biler ved vejkanterne. Vi holdt også ind, kiggede ud til venstre, og der sad den flotteste **Sneugle**, ikke over 200 m væk. Da vi havde set os mætte, ville vi køre, men så fløj den op, og vi holdt ind igen foran bilerne for at se det. Jeg sagde til én, der stod ved siden af, at det var da dejligt også at se den flyve. "Jamen der er jo to", sagde han, og ganske rigtigt, bag ved os, på den anden side af vejen sad der også en Sneugle på en klittop. En dejlig oplevelse, og næsten bedre, end hvis vi havde set den første gang, sådan en fugl skal man næsten gøre lidt ekstra for at få at se.

Og lige før jul i år 2000 var den gal igen. Min søster Karen ringede om morgenen d. 22/12 og sagde, at hun havde hørt i radioen, at der var set en **Kejserørn** vest for Brønderslev. Det lød til på fuglelinjen, at den var rimelig stabil, så vi lavede kaffe, smurte en madpakke og kørte så mod nord. Vi

havde hørt, at den var set ved Ryå på Saltumvej, men vi kunne ikke finde Saltumvej, og så mærkeligt nok ingen fuglefolk. Det var jo nok fordi det var arbejdsdag, så vi kørte på lykke og fromme ind over engen. Lige før vi kom til Ryå, så vi en rovfugl på en pæl. Da vi holdt, fløj den, og vi kunne se, at en Musvåge var det i hvert fald ikke. Den fløj kun et lille stykke og satte sig så i en busk, hvor vi kunne se den godt i teleskop, og blev siddende der i en halv time, sådan! Den var også så venlig at flyve, så vi kunne se det fine mønster på vingeundersiden. Den fløj til et træ længere væk, og vi kørte for at komme nærmere til den, men så forsvandt den for os. Vi snakkede med et ægtepar fra Århus, som prøvede at tage et billede gennem vores teleskop. Vi glemte at få deres navn og adresse, men det er sikkert heller ikke blevet godt.

Vi snakkede med en mand, som havde skyndt sig derud fra arbejde, men da var Kejserørnen væk. Vi hørte om aftenen på fuglelinjen, at den var forgæves eftersøgt den dag, så måske var det kun os fire der så den. Næste dag var den set kortvarigt, siden har vi ikke hørt til den, så det var jo godt vi skyndte os at køre.

Den 23. juli 2000 kørte vi i Vejlerne og en tur ud til Bulbjerg. Da vi kom ned på stranden neden for klinten, så

jeg at der sad en stor **Mallemuk**-unge sammen med en gammel fugl oppe på klinten. Så måtte jeg jo tilbage efter teleskopet og få kigget ordentligt på den. Men stor blev min overraskelse, da jeg fik det næste fugleblad og så, at ungen var blevet set første gang netop 23/7, måske var jeg den første der så den, og det var første gang der yngede Mallemuk i Danmark, så vidt man ved.

Og mange andre dejlige oplevelser har fuglene givet os. Da vi i 1995 var ved Nordkap og lå i *combi-camp* tre km nord for polarcirklen, troede vi ikke at vi kunne se midnatssolen endnu, og kl. 23 var vi ved at gå i seng. Men så hørte jeg en **Karmindompap**, og sagde at jeg ville gå ud og se den, jeg ville gerne se den på dens hjemsted. Herman gik med, og vi fik den også at se. Da vi kom tilbage hørte jeg en **Mudderklire** fra et vandhul, og pludselig så vi, at midnatssolen var ved at stige op over elven. Vi lavede kaffe og gik over bag ved på en bakke og sad og så solen komme frem bag bjerget lidt i midnat. Hvis det ikke havde været for Karmin-dompappen, havde vi nok ligget og sovet. Jeg husker særlig fra den tur den **Store Regnspoves** dejlige lyd, som vi havde i ørerne næsten på hver eneste campingplads, og **Løvsangeren**, som sang næsten hvert eneste sted vi gjorde holdt på turen.

D. 29/3-1999 kørte vi sammen med

HJEJLEN

Inga til Møgeltønder, hvor vi havde lejet en hytte på campingpladsen. Vi kørte til Rudbøl Sø for at kigge fugle og så en gammel **Havørn**, som kom og landede på den anden side af søen kl. 16:15, og den sad der stadig da vi kørte derfra kl. 17:40. Vi ville ellers godt have set den flyve igen, så det kun kort, da den landede. Men vi skulle med en bus fra Højer til en mose i Tyskland, hvor vi skulle se *sort sol*. Vi var der en times tid før solnedgang, der var nogle små **stæreflokke** samlet, de sad på trådene og fløj lidt rundt. Vi stod der ca. to timer, og der kom flere og flere **Stære** og de samledes i større og større flokke, og samtidig fløj de lavere og lavere. Flere gange troede vi, at nu ville de gå ned, men de kunne ikke bestemme sig, fløj tættere og tættere og hurtigere og hurtigere. Til sidst kom de lige ned over os, det susede rigtigt i luften, mens det blev mørkere og mørkere. Men pludselig var der en flok der gik ned, og i løbet af få minutter var de alle gået ned i rørene, hvor vi kunne høre de snakkede. Man sagde, at der var ca. 200.000 Stære. En sælsom oplevelse.

Og alle småoplevelserne, som da vi kørte ud for at hente ensilage yderst i marken, og der sad en **Stor Tornskade** i toppen af en gran.

De aftner **Natuglen** har tudet her udenfor. Den dag haven var totalt ryddet for småfugle, fordi der sad en **Spurvehøg** i æbletræet, og de kun forsigtigt kom frem igen, da den var væk. Da **Ravnen** første gang viste sig, og det kun var Herman der så den, der gik lang tid før det lykkedes for mig, nu hører vi næsten daglig dens "rork, rork" og ser den flyve.

Og den dag, et stykke hen i maj, når **Rødstjerten** synger her ude, så bliver jeg glad, for jeg er hvert år spændt på om den kommer, kun ét år har den svigtet. Et år yngede den i en kasse, som vi kunne se fra vinduet, og jeg så ungerne komme ud af kassen.

Og ca. 20. maj hører jeg altid **Gulbugen** et par dage i haven, så sidder den oppe i blodbøgen og klemmer på sit gummityr, det er et par festdage, men den bliver her aldrig. Og så er der jo al **Stærenes** hurlumhej, et år troede jeg vi havde en Vibe, men det var en Stær, og vi har også haft én, der lød som en Musvåge.

I alt har jeg set 86 forskellige fugle på vores egen grund, som er et landbrug på 50 tdr. land, det kunne jeg aldrig have forestillet mig, før jeg begyndte at se på fugle, at der var så mange forskellige.

Og på grund af fuglene har vi også fået mange andre naturoplevelser, det kan kun anbefales at købe en kikkert og gå i gang.□

Illustrationerne til denne artikel er hentet fra Wikimedia Commons Public Domain ©.

TURREFERAT

Agerø, søndag den 26. august 2007

[forkortet referat] Ud over turlederen var der 5 deltagere, der fandt sig i en kraftig nordvestenvind, en byge af og til, og så solskin, der tørrede vort tøj. Fugleoplevelserne er ikke nødvendigvis proportionalt med antallet af deltagere. Umiddelbart var der ikke meget at se fra Agerøreservatets obs.-skjul, men med skoperne til hjælp sås ganske meget. Ca. 500 **Skarver** holdt til på Stenklipperne. I området var der ca. 450 **Grågæs**. 5 **Toppede Skalleslugere** holdt til på Stenklippernes nordende. **Vibe** spredt her og der – omkring 100 fugle. 300 **Hjejler** rastede ud for skjulet, og 800 sås stik nord for skjulet på Mors-siden. Spredt omkring 50 **Store Regnsøver**, en enkelt **Stenvender** viste sig,

og det samme gjorde en **Strandhjejle**. De **Almindelige Ryler** var svære at sætte tal på, skønsmæssig ca. 75. En **Hvidklire** skældte ud på os. Ca. 15 juvenile **Rødben** med nærmest orangefarvede ben var også til beskuelse. Måger sås konstant, og det samme gjorde en gammel **Vandrefalk**, der vendte ryggen mod os, men skægstriberne sås tydelig, når den drejede hovedet.

"Desserten" var en hvid fugl på Østagerø i overgangszonen mellem strand-sø og strandeng, hvor den var travlt optaget af at snappe efter smådyr og insekter – en **Silkehejre**.

Eyvind Lyngsie Jakobsen

Dette og flere – uforkortede – turreferater findes på www.dof-nordvestjylland.dk

Solidt engagement

www.vestjyskbank.dk

Med mere end 130 års solide rødder i det jyske i vestjyskBANK udvikler vi os med vores kunder. Vores mål er, at engageret, kompetent og nærværende service og rådgivning skal give vores kunder et bedre økonomisk råderum og flere muligheder i hverdagen. I vestjyskBANK ønsker vi at gøre en positiv forskel i de lokalsamfund, vi er en del af, og at være kendt for et solidt lokalt engagement.

 vestjyskBANK
Solidt engagement

vestjyskBANK - St. Sct. Peder Stræde 4 - Viborg - Tlf 96 63 26 00

NÆRVÆR | KOMPETENCE | DYNAMIK

Fotos og tekst:
Carsten Krog Pedersen

Måger!

Sølvmågen

Jeg er altid en lille smule mere tryk, når der er måger i min nærhed, så ved jeg der ikke er så langt til vandet og til liv, tror jeg! Måger har altid fascineret mig, og især Sølvmågen har gjort indtryk. Allerede fra jeg var barn har jeg stærke minder om kiksespisende måger ved en færgeoverfart et sted i Danmark, jeg husker ikke hvor, men mågerne kan jeg huske. Da jeg blev lidt større og kørte i min bedstefars *Massey Ferguson* 135 og pløjede hans mark, kom mågerne også. Store flokke, mest Hættemåger og Stormmåger, men også enkelte Sølvmåger.

Da jeg kedede mig grundigt i gymnasiet, holdt de forårskåde Sølvmåger på taget humøret oppe, når foråret kom, og jeg måtte sidde på bænken, mens andre levede livet og så på fugle.

Efter gymnasiet kom jeg meget tæt på de livsstærke Sølvmåger.

På Langli yngede omkring 1000 par, og det gav mange gode oplevelser. Især de ringmærkede. Flere af mågerne havde farveringe på benet og kunne genkendes fra år til år og valgte altid de samme steder at yngle. Og super-tillidsfulde var de i deres selvtillids rus, hvor intet kunne skræmme dem. De stolede på deres styrke, størrelse og flokken. Og styrken fik vi flere gange at føle, for en enkelt af mågerne var virkelig skrap! Fuld af selvtillid angreb den store måge os bagfra, når vi var på tælling. Vi fik benene fra mågen i nakken og næbbet i skallen og vingerne

ned om ørene, et slag der kunne slå én omkuld. Så kloge som vi mennesker nu en gang er, lærte vi hurtigt at undgå dennes redeområde!

Kun ræven var i virkeligheden en trussel for disse måger, og i årene med ræv på øen blev der gjort store indhug i mågebestanden. Til tider kunne man se hundredvis af ihjelbidte unger, som ræven ikke havde sult til at spise.

For nylig var hele familien på weekend i Klitmøller og blandt surfere og krabbefiskere var der store mængder af Sølvmåger og Svartbager på stranden.

Billedet af Sølvmågerne på molen er taget med lommekamera, og bliver sikkert én af mine børns erindringer fra deres barndom om de store måger, som ville spise vores aftensmad. Mens vi grillede på stranden sad mågerne blot fem meter fra os og ventede på at noget skulle "falde af". Og noget faldt af! Fiskerester, kartofler, salat og sågar en klat smør. Alt gled ned i én bid for de glubske fugle.

Der er måge-oplevelser overalt; i byen, på landet, ved vandet – mågerne er der altid, og er spændende at følge i deres larmende adfærd. Når krabbefiskerne smed affaldet ud, så det i virkeligheden ud som om, de gamle måger kaldte. Men vidtåben gab skreg de på andre måger om, at nu var der serveret, og på et øjeblik var stranden fyldt af skrigende, baskende, ædende, slåssende måger - til tider virkede det næsten helt menneskeligt!□

KOMMENDE TURE

Agerø**lørdag den 6. oktober 2007**Mødested: P-pladsen ved Agerøvej 32
kl. 8:00

Turleder: Eyvind L. Jakobsen (8667 1646)

Vi går til Fugleværnsfondens reservat og herfra går vi, såfremt vejret, vind- og vandforholdene tillader det, så langt ud på reservatet som muligt, måske til Stenklipperne. Her ude fjernt fra alting er der mulighed for at støde på højarktiske vadefugle, Bjerglærker m.m. Lange gummistøvler er en nødvendighed. Måske også et ekstra par tørre sokker i rygsækken. En god madpakke er også rar at have med. En noget anstrengende tur. For eventuel samkørsel/opsamling fra Viborg mod Mors – ring til turleder.

Blåvand**søndag den 7. oktober 2007**

Mødested: Start fra Viborg 5:30

Mødested og evt. samkørsel aftales med turlederen.

Turleder: Per W. Buchwald (8662 1638)

På denne årstid er der altid fugle at se i Blåvand. Hvis det blæser fra en vestlig retning er der chance for havfugle som kjoever og evt. skråper og stormsvaler, og ved østenvind eller stille vejr kan der raste mange småfugle i kratene nær fyret, f.eks. Hvidbrynet Løvsanger. På hjemturen kan vi evt. tage en afstikker til Skjern Enge eller andet.

Hanstholm/Roshage**søndag den 14. oktober 2007**

Mødested: Roshage kl. 8:00

Turleder: Jan S. Kristensen (9796 2456/
2047 5521)

Vi håber på hård vind fra en vestlig retning. Med de rette betingelser er der rigtig gode muligheder for at fuglene blæser ind til os! Foruden Suler, kjoever og Mallemuk m.m., kan vi håbe på artige overraskelser som f.eks. stormsvaler og skråper. Ved 11-tiden runder vi hurtigt havnen og kigger efter Grå-/Hvidvinget Måge. Turen sluttet med en tur i koloni/fyrhaverne. På denne årstid er der ikke så mange fugle i haverne, men der er altid en lille chance for sjældenheder, såsom Fuglekongesanger, Rødtoppet Fuglekonge eller Hvidbrynet Løvsanger. Vi forventer at slutte omkring middag.

Hjarbæk Fjord**lørdag den 10. november 2007**

Mødested: Havnen i Hjarbæk kl. 9:00

Turleder: Thomas Buus Nielsen
(6114 4186)

Vi tager en rundtur omkring fjorden. Der er koordineret landsdækkende tælling af Pibesvane denne weekend, og turen vil tage udgangspunkt i denne tælling. Der vil i øvrigt være fokus på årstidens fugle og der vil blive fortalt noget om caretaker-projektet.

Rødding Sø**søndag den 2. december 2007**

Mødested: P-pladsen ved "det gamle rensningsanlæg" (SØ-enden) kl. 9:00

Turleder: Ole Lilleør (8662 8032)

I vinteren 2006/07 var der mange rastende svaner i den nye sø. Vi ser om fænomenet gentager sig, og om vi kan være heldige at finde alle tre svanearter.

Se flere ture på hjemmesiden! – www.dof-nordvestjylland.dk

2007/3

Det årlige *Caretaker*-arrangement i DOF-Nordvestjylland

fredag den 16. november 2007 på Ørding Friskole,
Skolesvinget 9, Ørding, 7990 Øster Assels på Mors

Mødet indledes med fællesspisning kl. 18:00-18:45.

Herefter vil Thomas Vikstrøm og Timme Nyegaard fra DOFs *Caretaker*-projekt, der jo handler om lokal varetagelse af landets vigtigste fuglelokaliteter, holde oplæg om projektets status på landsplan og i Nordvestjylland. Der vil også blive fortalt om fugletællingsmetoder og om DOFbasen.

Alle er velkomne til arrangementet, men af hensyn til fællesspisningen skal tilmelding finde sted senest 14. november til:

Thomas Vikstrøm, tlf. 3328 3822 / 3061 3204, mail thomas.vikstroem@dof.dk

Billedkræs ved Jens Kristian Kjærgård

onsdag den 28. november 2007 kl. 19:30
i Plantagehuset, Plantagevej 18 i Thisted

Jens Kristian Kjærgård har gennem de senere år brugt meget af sin fritid på fotografering. Mange af os har tidligere stiftet bekendtskab med hans utrolige flotte fotos af fugle og sommerfugle. Han har nu også kastet sig over landskabsfotografering og vandt førsteprisen i TV Midtvest's fotokonkurrence i 2006.

Denne aften vil han gennemgå udvalgte fotos ved brug af projektor. Undervejs drøftes hvad der skal til, for at et foto er godt, hvad skal man tænke på når nu situationen byder sig, komposition, lukketider, iso-indstilling, hvilket objektiv, manuel eller autofokus, beskæring og planlægning. Vi tager en snak om respekt for naturen samt lidt om billedbehandling og hvad der i øvrigt falder deltagerne ind at spørge om.

Foredragsholderen ser frem til stor spørgelyst. Du kan eventuel forberede dig en smule ved at gå ind på hjemmesiden www.visfoto.dk hvor du kan se mange af Jens Kristians flotte billeder.

Arrangeres i samarbejde med Biologisk Forening for Nordvestjylland (BFN).

Der kom et postkort!

[oversat fra engelsk til dansk:]

Arnhem, NL, den 6. juni 2007

Kære fuglebeskyttere. Min kone og jeg tilbragte en dejlig tid med at se på fugle i Thy og på Mors. På Mors/Agerø så vi flere interessante fugle end lige netop Knortegæssene. Se billedet på dette kort, som jeg har lavet. Tak for jeres beskyttelse af disse reservater og deres fugle.

Bedste hilsner fra
Koos Dansen
j.dansen@chello.nl

Dette kort: det gule Agerø.

Viborg Afdeling
Sct. Mathias Gade 68
89 26 26 26
nordea.dk

Aktier eller obligationer?

Din personlig rådgiver kan give dig svaret.

Der findes flere forskellige måder at spare op til pension på, og det kan være svært at vælge. Sammen med din personlig rådgiver kan du finde frem til den løsning, som passer til netop dig.

For at få din personlige rådgiver skal du være med i vores Fordelsprogram. Kom ind i filialen eller læs mere på vores hjemmeside.

Gør det muligt

Nordea

Konservatoren i Aalestrup

- Trofæmontering
- Udstopning af fugle og pattedyr
- Restaurering af præparater
- Udlejning og salg
- Garvning af skind

JANE OG VAGN REITZ

- aut. zoologisk konservator fa.

Nørrehedevej 33 • 9620 Aalestrup • Telefon og fax 98 64 18 91

BYGHOLM CAMPING

Ved Fuglereservatet Vejlerne

Midt i naturen mellem hav og fjord
Veludstyrede hytter og værelser

Hestevognskørsel og Ridelejr

Swimmingpool • Restaurant

Festlokaler til 120 personer

ÅBEN HELE ÅRET

BYGHOLMVEJ 27, ØSLØS, 7742 VESLØS • TLF. 97993139

Email: bygholm@1031.inord.dk • FAX 97993802

Julehygge – årets ornitologiske oplevelser

fredag den 30. november kl. 19:30

på Søndermølle Naturcenter, Vinkelvej 40, Viborg

Traditionen tro holder vi julehygge-komsammen for alle vores medlemmer på Søndermølle, hvor lokalafdelingen er vært ved en kop kaffe, kage m.m. Øl/vand sælges billigt.

Aftenens program er helt uformelt og beregnet på, at alle snakker med alle om fugle, godtfolk og fuglekiggere! Vi regner dog med, at Peter Bundgaard, Viborg, vil vise en række af sine fantastiske fugle- og naturbilleder, men håber, at andre også vil bidrage.

Det plejer at være en rigtig god aften, hvor man får lejlighed til at mødes med gamle, men så sandelig også nye fuglevenner. Alle er velkomne, og vi håber på et rigtigt stort fremmøde.

Ture og møder -annonceres ud over her i HJEJLEN også på DOF Nordvestjyllands hjemmeside: www.dof-nordvestjylland.dk. Her kan du ligeledes læse over 35 turreferater fra de sidste 3-4 år.

Vil du automatisk modtage annoncering af kommende ture, kan du tilmelde dig ved at sende en blank mail til denne adresse: dof_viborg_amt@yahoo.dk, og du vil få tilsendt en "huskeseddel" pr. email i ugen forud for hvert arrangement med info om pågældende tur eller møde.

HUSK

-at DOF-medlemmer bosiddende uden for lokalafdelingens område kan bestille et abonnement på HJEJLEN.

Dette kan ske ved at ringe til Eyvind Lyngsie Jakobsen på 8667 1646 eller ved at sende en email til ham på adressen e.lyngsie.jakobsen@jydepost.dk.

Hvis du vil forny dit abonnement, eller hvis du vil give lokalafdelingen et konstant bidrag som støtte til udgivelsen af bladet, kan det indbetalingskort, som var indhæftet i HJEJLEN 2007/1, anvendes. Abonnementsprisen er 70 kr. for en årgang bestående af tre eller fire udgivelser.

Du kan også benytte NetBank. I så fald ser den sidste linie i det elektroniske indbetalingskort således ud:

+73<   + 86190184

Og husk at udfylde rubrikken "indbetaler" med dit navn og adresse!

DOF Nordvestjyllands kontaktpersoner i kommunale grønne råd og i forbindelse med natur- og miljøsager:

- Thisted Kommune: Medlem af Det grønne Råd + kontaktperson:**
Jan S. Kristensen, Gyvelvænget 161, 7730 Hanstholm
9796 2456 e-mail: oz1iil@tdcadsl.dk
- Morsø Kommune: Medlem af Det grønne Råd + kontaktperson:**
Jens Jørgen Pedersen, Violvej 3, 7900 Nykøbing M
9772 0420 e-mail: vilspeder@webspeed.dk
- Skive Kommune: Medlem af Det grønne Råd + kontaktperson:**
Henriette T. Madsen, Savværksvej 14, 7870 Roslev
9759 7848 / 2460 5089 e-mail: henriemad@hotmail.com
- Viborg Kommune: Medlem af Det grønne Råd:**
Per W. Buchwald, Nørresøvej 18, 8800 Viborg
8667 1638 / 2360 6156 e-mail: tromwald@post.tele.dk
- Kontaktperson:**
Thorkil Brandt, Tindbæk Byvej 30, 8900 Randers
8750 8040 e-mail: thorkilbrandt@mail.dk

Flytninger/adresseændringer:

Det er vigtigt, at du meddeler ændringer i dine adresseforhold, hvis du flytter. Benyt postvæsenet portofrie flyttepostkort og skriv til:

HJEJLEN v/Eyvind Lyngsie Jakobsen
Østervænget 27
8800 Viborg,

eller ring 8667 1646
eller send en e-mail: e.lyngsie.jakobsen@jydepost.dk

Stof til HJEJLEN:

- Bemærk, at **stof til næste nummer sendes til Thorkil Brandt** (adresse herover).
- Tekster modtages helst i elektronisk format. Bemærk: tekstdokumenter bedes *ikke* formateret i tekstbehandlingsprogram (f.eks. Word), men sendes i ren tekstformat .txt (gemt i f.eks. Notepad-programmet).
- Illustrationer og billeder sendes til layouteren, og disse modtages i både analog (papir, negativer og positiver) samt elektronisk/digitalt format.

Deadline:

Bladet udsendes normalt 4 gange om året.
Deadline for HJEJLEN 2007/4 er **15. november 2007**.

ISSN 0903-9694

Returneres ved varig adresseændring

Afsender: HJEJLEN v/Eyvind Lyngsø Jakobsen

Østervænget 27

8800 Viborg

